

IASWECE

(TARPTAUTINE ŠTEINERIO/VALDORFO ANKSTYVOSIOS VAIKYSTĖS PEDAGOGIKOS ASOCIACIJA)

LVVPIA

(LIETUVOS VALDORFO VAIKYSTĖS PEDAGOGIKOS INICIATYVŲ ASOCIACIJA)

KAUNO KOLEGIJOS JUST. VIENOŽINSKIO MENŲ FAKULTETO IKIMOKYKLINIO
UGDYMO KATEDRA

Akvilė Bartkutė

PASAKOS VALDORFO DARŽELYJE.
NUO TEKSTO IKI GYVŲ VAIZDINIŲ

Baigiamasis darbas

Tęstinis seminaras Valdorfo darželio auklėtojo kompetencijai įgyti

Kaunas, 2018

Ivadas

Netolimoje praeityje visi socialiniai ryšiai, pasaulio sudėtingumas, bei jo dėsniai atsispindėdavo pasakose. Tai viena iš svarbiausių kultūrinių bei ugdomųjų priemonių. Pasakos, kaip palikimas ėjo iš kartos į kartą, iš lūpų į lūpas, kaip senovės išmintis, pasakojimas, pamokymas. Skirtingų kultūrų ir tautų kūryboje daugelis pasakojimų ar pasakų elementų pasikartoja. Lendsė pasakas pavadino „tautų sapnais“. Dėl gentinių klajonių, kultūrų asimiliacijos pasaka papasakota ir perpasakota nuolat kito, tačiau apkeliavusi visą pasaulį iki šių dienų savo turinio esme išliko tokia pati.

Pasak F. Lenz (1995), „vystymąsi, kuris būdingas visai žmonijai, pakartoja kiekvienas žmogus, tačiau ankstyvasis žmonijos vystymosi laikas atsispindi vaike, jis tarsi sutalpina savyje mitologinę epochą/mitinę epochą. Šį periodą vaikas išgyvena nuo 4 iki 8m., per šiuos metus jis gyvena paties susikurtų paveikslų, vaizdinių pasaulyje“ (6; 15p.). Vaikas jį supantį pasaulį suvokia per vaizdinius ir simbolius, jis nesuvokia abstrakčių, intelektualių sąvokų ar paaiškinimų. Tad psichoanalitikai sutinka, jog pasaka kalba tokiu būdu, kuris atitinka vaiko mąstyseną ir pasaulio patyrimo būdą.

„Pasaka nebeužmena mito mįslių, jį pažeria stebuklą – kad jais naudotumės. Pasaka – demokratiškas, visiems prieinamas, visus sulyginantis žanras, kurio laikas yra magiškasis „dabar““ (8; 213p.). Priešingai negu mitas, pasaka, neskatina jos suprasti protu, ji leidžia būti joje, jausti bei pačiam suprasti, vertinti, kas yra gera, kas yra bloga. Ji aktyvina vaiko vaizduotę, padeda atrasti vidinių jėgų. Sustiprina valią pačiam susidoroti su vidiniais sunkumais. Psichologai pabrėžia, kad pasakos itin reikšmingos ir daro didelę įtaką vaiko gyvenimui, sąmoningumui bei tam koks bus jo buvimas ateityje.

Per anksti į vaiko gyvenimą atėję fiksuoti vaizdai žaloja ne tik jo vaizduotę, tačiau tai turi tiesioginę įtaką jų vidiniam ir fiziniam vystymuisi, keičia vaiko nervinės sistemos funkcijas. Vaikas savo esme yra aktyvus kurti vaizdinius pasakoje, o greit kintantys filmukų vaizdai, komiksai jau užfiksuoja vaizdą tiesmukai, todėl vaikus daro pasyvius arba baikščius, jie negeba susieti atskirų vaizdų, praranda laisvę kurti. B. Bettelheim teigia, kad „pasaka vaiko vaizduotei suteikia naujos erdvės, kurios jis negalėtų atrasti visai savarankiškai, [...] pasakų forma ir

struktūra vaikui sužadina vaizdinių, pagal kuriuos jis gali suteikti savo svajoms struktūrą, o tai padeda jam kreipti savo gyvenimą geresne linkme“ (1; 17p.).

Vaikai suvokia pasaulį per vaizdinius, o pasakos, pasak pirmųjų jų tyrinėtojų, Brolių Grimų - tai „maistas sielai“. Vaikas dar nemąsto abstrakčiai, o kuria vaizdinius sielos lygmenyje, kuriame vaikas išgyvena savo tikrąją esmę, kas jis yra. Pasakų sukelti vaizdiniai padeda išsiskleisti visoms vaike slypinčioms jėgoms. Antroposofiniu požiūriu pasakos žadina eterines jėgas ir veikia visuose vaiko kūno, sielo ir dvasios lygmenyse. Tad tėvų, pedagogų tikslas - per pasaką kurti santykį su vaiku ir taip padėti pabusti vaiko sąmonei, susipažinti su jį supančiu pasauliu.

Akivaizdu, kad Waldorfo pedagogikai ir daugeliui su tuo dirbančių žmonių svarbus ryšio sukūrimas su vaiku, tad būtent per pasakos sekimą gimsta stipriausias ir tvirčiausias ryšys paremtas meilės jausmu. Per pasaką visomis savo spalvomis skleidžiasi vaiko fantazija, plečiasi vaizduotės ribos, tvirtinamos moralinės vertybės, perduodama žmonijos išmintis. Vaikas įgauna saugumą, išgyvena harmoniją, kurioje gali vystytis.

Laiko tėkmėje pasakos kito, buvo perkuriamos, tad ir suaugusiųjų supratimas apie pasakas pakito. Pasakos neretai buvo suvokiamos kaip kažkas nepaaiškinamo, stebuklingo ir tapatinamos su išsigalvojimais, fantazijomis, nerealiais dalykais, netiesa, melais. Esminės tiesas išlaikė mažai pakitusios liaudies pasakos ir ypač Brolių Grimų surinktos bei užrašytos pasakos. Jos savo esme išryškina pamatines žmogiškąsias vertybes, gyvenimo dėsnius, tradicijas, papročius ir kultūrą. Minėti dalykai pasakose išreiškiami simboliais, kuriuos neretai turi vėl perprasti pasakininkas.

Pagrindinė žmogaus, atėjusio į šį pasaulį, užduotis - susieti kūną su dvasia. Viena iš šio vidinio susisiejinimo su savuoju „Aš“ ir kitu žmogumi „erdvių“ tampa pasaka. Joje susitinka vaiko ir suaugusiojo vidiniai vaizdiniai, kuriais jie vėl ir vėl išgyvena bei atkartoja žmonijos vystymosi kelią. Suaugusysis atlieka žynio, pasakoriaus, pasakos perdavėjo vaidmenį. Todėl itin svarbu, kokios pasakos bus sekamos? Kaip pasakos turinys ir žinia bus perduota vaikui? Koks pasakojimo stilius ir būdas tinkamiausias, kad pasakos esmė nebūtų iškreipta? Kokį pokytį tai sukels vaike?

Tikslas: atskleisti pasakos svarbą Waldorfo pedagogikos požiūriu bei, remiantis asmenine patirtimi, metodiškai aprašyti pasakos sekimo ir „sugyvinimo“ kelią.

Darbo planas

- Pasakos pasirinkimo kriterijai.
- Pasakos turinio ir žinios perdavimas vaikui.
- Pasakos sekimo ir pasakos vaidinimo aprašymas (praktinė dalis).
- Išvados.
- Refleksija.

Pasakos pasirinkimo kriterijai

Žmonijos išminties palikimas, pamokomos istorijos išreikštios netiesiogiai, pirminių vaizdinių ir simbolių kalba. Tai mitai, pasakėčios, sakmės, legendos, padavimai ir pasakos.

Pasakos Valdorfo darželyje gali būti pasirenkamos pagal keletą kriterijų:

- Pagal tinkamumą vaikų amžiaus tarpsniams.
- Pagal rūpimą „problema“, tikslą (suteikti vaikui saugumo, drąsos, žinių, ramybės jausmą).
- Pagal metų rato laikotarpį (šventės, metų laikas), - sustiprinti švenčių prasmę ir išpūdį.
- Pagal trukmę, pasakos ilgumą (kad vaikas fiziškai nepavargtų ir sugebėtų apdoroti).

Pasakos pagal žandrą skirstomos į buitines arba novelines pasakas (humoristinės formos pasakos – melų, pasaka be galo), legendines, stebuklines, bei gyvulines pasakas. Būtent pastarosios „pasakos apie gyvulius laikomos vienu seniausių tautosakos žanrų, jos itin mėgstamos pirmųjų, necivilizuotų genčių“ (8; 253p.) ir dažnai siejamos su vaikų literatūra. Gyvulinės pasakos yra universalios, jos tinkamos mišraus amžiaus Valdorfo vaikų grupėms.

Nors mitai, pasakėčios, legendos, padavimai, sakmės savo turiniu panašios į pasakas, tačiau vis tik pasakos labiausiai „nudailintos“ ir tinkamiausios vaikams. „Mitas pesimistinis, o

pasaka optimistinė, net jei kai kurie jos bruožai būtų šurpiai rimti“ (1. 60p.). Neretai baiminamasi baisumų, tačiau vaikai atkreipia dėmesį į visai kitus simbolius, esančius pasakose, kurie tuo metu veikia fantaziją ir skatina kurti vidiniam gyvenimui/augimui reikalingus vaizdus. Svarbiausia pasakose laiminga pabaiga: ji veikia terapiškai, užtikrina saugią, harmoningą erdvę. Tuo pat metu teigiama pasakos baigtis naudinga vaiko „Aš“ vystymuisi, budinamos valios jėgos. Jos pasireiškia vidiniame ir išoriniame vaiko kūne impulsu veikti, todėl „vaikas turi būti patikintas, kad viskas baigsis gerai, nes tik tada jis turės drąsos neprarasdamas pasitikėjimo savimi stengtis išsivaduoti iš keblios situacijos“ (1. 62p.).

Mito negalime pavadinti tinkama vaikui pamokomąja istorija, tačiau ir pasakėčia nėra tinkama Valdorfo grupės vaikams, nes savo esme riboja pasirinkimo laisvę, moralizuodama draudžia elgtis vienaip arba kitaip. Pasak R.Šteinerio „mes neturime teisės akiai kištis į tai, kas vyksta vaiko viduje, jis elgiasi taip, kaip nori, ir išorinio pasaulio valiai jis neprieinamas“ (10; 101p.). Sakmė savo forma yra išskaidyta, išbarstyta, neturi tolygios siužetinės linijos, nesukuria patvarių vaizdinių, todėl darželinio amžiaus vaikams taip pat nėra tinkama. Ir mitas, ir sakmė perteikia susijaudinimą, kuris nenuramina, o skatina klausti. Jų simbolių kalba nėra taip gerai suvokiama darželinio amžiaus vaikams kaip pasakų.

Padavimo, legendos žanras arba legendinės pasakos suteikia žinių žmogui apie pasaulį taip pat, tačiau yra tinkamesnis vėlesniam amžiaus tarpsniui, antram septynmečiui, kai prabudinamos intelektualinės jėgos. Psichologai teigia, jog „nuo ketverių iki lytinės brandos vaikui labiausiai reikia gauti simbolių vaizdinių, kad jo [...]keblumus galima būtų sėkmingai įveikti“ (1; 62p.). Jei pirmajame septynmetyje naudojamos abstrakčios sąvokos, tai šis ir bet koks kitas ankstyvas vaiko intelektualizavimas tiesiogiai kenkia fizinei jo sveikatai. „Jūs negalite per daug abstrakčių sąvokų naudoti tame, ką jūs auklėdami pateikiate vaikui. Paveikslai yra vaizdiniai, einantys per fantaziją ir simpatiją. Abstrakčios sąvokos eina per atmintį ir antipatiją, ateina iš gyvenimo prieš gimimą. Taigi, jeigu auklėdami vaiką naudosite per daug abstrakcijų, jūs skatinsite tai, kad vaikas intensyviai turės atsiduoti angliarūgštės kaupimosi, susidarymo kraujyje, kūno sustingimo, mirimo procesams. Jeigu jūs vaikui pateiksite kuo daugiau vaizdinių, jeigu jūs jį ugdykite su juo bendraudami vaizdais, tada jūs pasėsite vaike užuomazgą nuolatiniam deguonies pritekliui, nuolatiniam vystymuisi, nes jūs dirbsite ateities, pomirtinio gyvenimo kryptimi“ (9; 15p.).

Buitinės pasakos savo ruožtu yra praradusios fantastinius simbolius ir vaizdinius. Jų tikslas ne pamokyti, o prajuokinti, pasijuokti. Šiose pasakose vyrauja humoristinis pasakojimo stilius,

vaizduojami kasdieniai, gyvenimiški įvykiai suvokiami racionaliai. Darželinio amžiaus vaikai intuityviai išgyvena tiesingumo jausmą pasakose per simbolius. Tad buitinėse arba juokų pasakose įvykiai suklaidina, verčia ją išgyventi tiesiogiai, bei suprasti ją protu, neaktyvina vaiko vaizduotės, nekuria naujų struktūrų vaiko smegenyse. Taip pat vaikas aplinką išgyvena per pavyzdį ir pamėgdžiojimą. Susitapatindamas su pasakos herojaus vaizdiniu ar jo poelgiais vaikas gali priimti pajuoką, melą kaip normą, tiesą, vertybę, perkeldamas tai į darželio gyvenimą.

Pasakos turinio ir žinios perdavimas vaikui.

Vaikui reikalingos klasikinės liaudies pasakos su pirminių vaizdinių kalba. Pačios pirmosios pasakotojos buvo regėtojos, pranašės ir genties saugotojos. Tad pasakininkui-auklėtoji svarbu suvokti kokią didelę atsakomybę jis turi, ir kokią džiaugsmą, dovaną – tautos išmintį jis perduoda vaikui. Pasak pasakų tyrinėtojos F.Lenz (1995) „šiandien mes turime stengtis suprasti pasakas iš naujo todėl, kad šiuolaikinis žmogus jau nebesupranta vaizdinių kalbos. Nors mūsų kalba pilna vaizdingų posakių, dauguma jų kilo iš vaizdinių. Kalba – tai sustingęs vaizdinys (paveikslas). Vaizdinių suvokimas žodyje – tai svarbus suvokimo raktas“ (6; 14p.). Todėl pasakininkas, norėdamas atrakinti pasakoje slypinčius vaizdinius, pirmiausiai privalo pats juos atrakinti savyje, kad galėtų juos gyvai perteikti vaikams. Tai įmanoma padaryti tik visiškoje harmonijoje su pačiu savimi ir pasaka.

Pasakos perteikimo būdai gali būti:

- Skaitoma pasaka
- Pusiau skaitoma, pusiau sekama pasaka
- Sekama pasaka
- Sekama pasaka, pasitelkiant fizinius daiktus (gamtinė medžiaga, stalo lėlės)

Skaitomi žodžiai pasakoje bus negyvi tokiu atveju, jeigu pasakotojas racionaliai vertins kiekvieną pasakoje perskaityti žodį jo tinkamumą. Vilhelmas Grimas, kuris pasakas užrašinėjo iki 1814 m., šitaip rašė apie pasakų reikšmingumą „*kur jų dar yra, gyvuoja jos taip, kad ir negalvoji, ar jos geros, ar prastos, poetiškos ar išmaningiems žmoniams neskoningos: žinai, kad*

jos yra ir myli jas, nes kaip tik tokias jas išgirdai ir džiaugiesi tuo be jokio tam pagrindo...“ (A. Esterl, 2012).

Tuo pat metu jis turi būti budrus, dėmesingas turinio, o ypač pasakojimo formos atžvilgiu. Intonacine požiūriu nestiprinti ir neryškinti tų elementų, kurie tuoj pat intelektualizuotų klausytoją. Pasakoje „dėmesys nuo to kas sekama, nukrypsta į tai, kaip sekama. Suintriguoja nuotykių mazgas, kurį maga išpainioti. Suvokiant pasaką jau kaip nuotykių grandinę, atsiranda noras parodijuoti mitą – sekti tik kažką žaismingai ir panašiai į mitinį pasakojimą“ (8; 212p.). Pasakos laikas yra dabar, tad derėtų ją sekti ramiu tonu, neskubant. Taip pat itin svarbios prasminės pauzės, kurių metu galima visiškai išgyventi vaizduotėje iškylančius pasakos vaizdinius. Ne mažiau svarbus pasakotojo pasiruošimas pasakos sekimui, vidinis suaugusiojo susikaupimas, nusiteikimas. Sekama pasaka turi būti išgyventa, patirta ir reikšminga, turi daryti įspūdį pasakotojui, būtent taip ji tampa sava. Tokiu būdu ir vaikui pasaką priimti pavyksta lengviau. „*Mūsų poelgiai taip pat palieka vaikę įspūdį. Jį vaikas pasiima iš mūsų į savo sielą. Vaiko siela dar nėra atskirta nuo jo fizinio kūno, ji veikia šį kūną ir jį formuoja. Taigi savo poelgiais mes galime veikti vaiką. Iš mūsų „pasiimtas“ įspūdis gali ypatingai veikti vaiko plaučius, skrandį, kepenis. Savo poelgiais mes veikiame vaiko sveikatą*“ (10; 101p.).

Svarbus pasakotojo pasiruošimas, nusiteikimas. Wilhelmas Grimas apie pasakininkę Dortę Fryman rašė: „*ta moteris [...] yra tvirta ir malonaus veido, šviesių ir žvitrų akių, [...] ji yra tvirtai išlaikiusi atmintyje senus pasakojimus – šitokia dovana anot jos, ne kiekvienam yra duota, esą ir tokių žmonių, kurie nieko negali įsiminti. Ji pasakoja rimtai, tvirtai ir be galo gyvai, tiesiog jausdama pasitenkinimą*“ (A. Esterl, 2012). Toks žmogus, sekdamas pasaką, pats jausis laisvu, todėl ją perteiks gyvai, jausdamas meilę ir džiugesį.

Praktinė darbo dalis

Pasakos „atskleidimo“ etapai:

- Pasirinkti pasaką, perskaityti (pasakos pasirinkimą gali sąlygoti vaikystėje išgyventa pasaka).
- Atrasti pasakoje simbolius.
- Susitapatinti su simboliniu pasakos herojumi, įveikti jam išskylančius sunkumus.
- Įsiminti pasaką, keletą kartų ją kartojant.
- Pamėginti pasaką sekti arba vaidinti.
- Nustatyti sekamos pasakos trukmės ribas (kiek bus sekama pasaka: savaitę, 2 savaites).
- Pasiruošti reikiamus daiktus ir priemones (jeigus pasaka sekama ir vaidinama pasisiūti lėlės, pasiruošti priemonės).
- Sekant pasaką, stebėti vaikų reakciją, pokyčius (pagal tai spręsti ar pasaka tinkama).
- Refleksija. Pasižymėti ir aprašyti pastebėjimus. Juos analizuoti.

Pasakos pasirinkimas

Pasaką rinkausi iš Lietuvių liaudies pasakų ir Brolių Grimų pasakų. Atsižvelgiant į tai, kad jos laiko tėkmėj mažiausiai pakitusios. Grupę, kurioje dirbu, lanko mišraus amžiaus vaikai. Jų amžius nuo 2m. iki 7m. Nusprendžiau, kad pasaka turėtų būti universali, tinkanti tiek mažesniems, tiek vyresniems vaikams. Grupėje dvimečiai dažnai žaidžia žaidimus, kuriuose jie „persikūnija“ į gyvūnus, dažnai švelnius, pūkuotus. Pastebėjau, kad vaikų gyvenime ir veikime perimami kai kurie gyvūnų elgesio modeliai. Keletas 5-6 metų berniukų žaidžia vaidmeninius žaidimus, kuriuose jie tampa vagimis. Jie įsiveržia į kitų vaikų žaidimą, griaua, atima. Pasakos pasirinkimui įtakos turėjo tai, kad dalis vaikų truputį „pabirę“, nesusisiję su savo kūnu, dažnai tarsi „išskridę“ ir juos vėl ir vėl reikia sugražinti. Atkreipiau dėmesį ir į pavasario sezoną. „Vaikų pasaka“ netiesiogiai nukreipia į pavasario laikotarpį. Paprastai pavasarį gyvuliai išgenami į laukus ganytis. Taip pat prisiminiau savo vaikystę ir praleistą laiką kaime, kai seneliai gindavo karves į laukus, kaip kas vakarą keliaudavom „milžti karvių“, girdėdavau istorijas kaip senais laikais ant kelmelio piemenys grodavo dūdelėmis... Kiek nostalgiška, bet laikas buvo magiškas.

Pasaka neturėjo būti labai sudėtinga, neilga, su gana aiškia siužetine linija, žinute bei laiminga pabaiga. Pasirinkau „Vaikų pasaką“. Ji smagi, jos kalba labai gyva, o siužetinė linija pamokanti, bet nemoralizuojanti. Ji pastiprinama kartojamais ištiktukais, kitaip tariant garsiažodžiais, kurie ją daro dar skambesnę ir turtingesnę. Atsižvelgiant į šiuos kriterijus „Vaikų pasaka“ man atrodė tinkamiausia (žiūrėti 1 priedą).

Pasakos analizė, jos simboliai

Šios pasakos simbolius mėginau aiškintis dvejopai.

Senelė – išmintis;

Akmuo – vidinis sunkumas, kietumas arba žemės elemento atitikmuo;

Kibirkštis – veikimo jėgos, impulsai, pradinis kelias arba ugnies elemento atitikmuo;

Vėžys – pasipriešinimas, atbulumas, užsispyrimas, atsinaujinimas taip pat ir vandens elemento atitikmuo;

Lepšė – grybas, tai protėvių senosios šaknys, taip pat oro atitikmuo (grybas dauginasi sporomis, kurias išnešioja vėjas).

Senelės kaip piemens vaizdinį galima susieti su dvasine išmintimi arba žmogaus sielos vystymosi pakopomis. Žmogaus siela iš esmės būna sena arba jauna. Ji keliauja „ganyti avių“. Avis yra vienas seniausių žmonijos naminių gyvūnų. Ji simbolizuoja nekaltumą, tyrumą, švelnumą, taip pat tai pavasario simbolis.

Išmintis (senelė) pakviečia keliauti drauge 4 minėtus elementus. Veikiama valios pastangų ji eina į laukus. Galima numanyti, kad senelė kelionėje veikia kaip sergėtoja, krypties nurodytoja. Vienok senelė savo kelyje surenka visus žmoguje slypinčius elementus, juos harmonizuoja. Žmogus buvęs padrikas, išskaidytas tampa visuma. Ji eina su aiškiu tikslu saugoti avių (pavasaris/atsinaujinimas, tyrumas), bet tai daro visiškai laisva valia, laisvu pasirinkimu.

Kita prasme senelė yra siela, veikiama valios ir vidinio tiesos jausmo. Ji eina keliu ieškodama maisto sau, ir siekdama sielos tyrumo (avys), nebijo kelyje sutiktų pakeleivių (akmuo, kibirkštis, vėžys, lepšė). Juos priima su meile. Taip pat visi senelės sutikti personažai turi galimybę

rinktis. Jie vaizduojami gyvi ir pasiūlius prisijungti priima kvietimą leistis į kelionę. Tik paskutinioji lepšė pati paprašo eiti kartu. Galima aiškiai charakterizuoti kiekvieną jų.

Nepaisant savo fizinės būsenos jie judrūs. Judesį, personažų gyvumą, jų fizinę būseną ir visa tai, kaip jie juda, charakterizuoja ritminiai garsažodžiai „kabakšt“, „kabal dakšt“, „pasprakt“, „kepež“, „telekšt“.

Jie pasiekia „avių kaimenę laukuose“. Pievoje „buvo avių pastogė avims nakvoti ir trobelė piemeniui“. Trobelės įvaizdis tai dvasios - sielos prieglauda. Kitaip tariant, kūnas, į kurį siela ateina. Šalia trobelės yra pastogė avims – tyrumo, nekaltumo apsauga. Namuose – kūne – apsigyvena siela. Visi herojai taip pat įsitaiso namuose (kūne): akmuo ant stogo; „lepšė išsitiesė po slenksčiu“ - ji veikia kaip protėvių apsauga ir skiria žmogaus vidų nuo išorės; „vėžys užsirėplino ant suolo“ – tai žmogaus polinkiai instinktai, jo „Aš“; „kibirkštis išoko į židinį prie anglių“ – tai žmogaus veikimo jėgos, impulsai, kibirkštis židinyje (šeimoje) atrodo suvaldyta.

Naktis - pradinio chaoso simbolis, nežinomybė, nesusivokimas. Tad būtent naktį ateina vagis su piktais kėslais - „vogti avių“. Tai ne kas kita kaip „negatyvios jėgos veikiančios žmogų ir skatinančios godžiai grobstyti jutiminius išpūdžius be pagarbos ir dėkingumo“ (Lens). Jis mėgina „užsižiebtį žiburį“ pūsdamas kibirkštį. Šis procesas - dieviškosios šviesos kova su gyvenimo tamsa. Vis tik kibirkštis nudegino vagies ranką, jis išsigando, gavo vėžio gnybtelėjimą ir išsigando dar labiau, tuomet puolė laukan ir „čia paslydo ant lepšės ir nugriuvo“. Nugriuvimas – savo ašies praradimas. Akmuo taip pat vienas seniausių tvarumo ir dieviškosios galios, apsaugos simbolių, todėl „akmuo, kaip krito nuo stogo, ir vagį labai skaudžiai trenkė“. Pabaiga laiminga – piktos jėgos nepaveikė tyros ir švarios žmogaus sielos (vagis nepavogė avių).

Galimas ir kitas pasakos prasmės aiškinimas: senelė gali būti ir auklėtoja, kuri eidama ganyti avių (vaikeliukų), kelyje susirenka reikiamas „priemones“ gerinti savo vidinį pasaulį. Iki susitikimo su vaikais ji turi tapti harmoninga, kad nepakenktų savo „avelėms“. Tokia pat švari turi išlikti ir prižiūrėdama „aveles“, įveikti besibraunančias žalingas mintis ar kitus neigiamus dirgiklius.

Pirmasis pasakos sekimas

Neabejotinai svarbus pasiruošimas pasakai arba įėjimas į ją. Jau pasirinkusi pasaką prieš pradėdama ją „mokyti“ nusprendžiau paruošti save, nurimti. Dvi dienas prieš tai stengiausi nedirginti savęs technologiniais dalykais, todėl daug laiko leidau gamtoje, gryname ore (kaime).

Paprastai mūsų grupėje pasaką sekame vieną savaitę. Tai vyksta kviečiant „pasaka pasakėle, tu ateik nors valandėlei, aukso rūbą apsirenk, šiandien mūsų neaplenk“ ir uždegant pasakos žvakę.

Pasakos sekimo metu mačiau dideles vaikų akis, tarsi jomis gertų viską, ką sakau. Skaitant pasaką dažniau tekdavo kai kuriuos vaikus raminti, prašyti susikaupimo. Sekant pasaką buvo priešingai - visiška tylą.

Pasakos metu keletas vaikų norėjo paklausti žodžių reikšmių. Atsakiau, kad paaiškinsiu po pasakos.

M - Kas yra vėžys?

A - Tai - gyvūnas, kuris turi kietą kiautą.

M - Ar jis turi tokias (rodo rankomis prie galvos) mažas, ilgas antenas ir tokias (rodo rankomis suglaudusi pirštus) žnyples?

A - Aha, turi.

M - Aaa...(ištaria su iškvėpimu, lyg būtų laikusi kažką labai suspausta, mačiau, kad gavo patvirtinimą, nurimo).

B - O kas yra kibirkštis?

A – Ugnies mama. Ją gali pamatyti, kai dega laužas.

„B“ nieko neatsakė tik nusišypsojo. Kitą dieną ta pati mergaitė priėjo prie manęs „Aš žinau, kai degėm su tėvais laužą, tai šokinėjo ir spragsėjo tokios kibirkštys į viršų. Žinau, kas yra kibirkštis“.

Man, matant visus vaikus ir jų žvilgsnius, viduje darėsi labai lengva. Sekant pasaką, su vaikais „būnant“ joje, užliejo vidinis gėrio, džiaugsmo, švaros, grynumo ir tikrumo jausmas.

Sekant pasaką iškilo pojūtis, tarsi dingčiau pati, manęs tarsi nebėra, yra tik dabar ir čia. Viduje išgyvenau nepaaiškinamą džiaugsmą iki gaudulio, jaučiausi dalimi visų vaikų akių, kurios žiūrėjo į mane.

Prieš sekdamą pasaką bijojau kad neprisiminsiu visų žodžių ir vis bandydavau juos įsiminti kuo tiksliau. Kitas dienas po pasakos sekimo pastebėjau, kad vaikų miegas tapo ramesnis ir gilesnis nei anksčiau. Jie lengviau prabunda. Galbūt įtaką padarė sekama pasaka, o gal tiesiog toks sutapimas. Trečiąją dieną sekdamą sumaišiau žodžius, kibirkštį pavadinau ugnimi. Vienas priešmokyklinukas mane pataisė „ne ugnis, o kibirkštis, tu pasakei ugnis“. Padėkojau jam už pataisymą. Buvo patenkintas.

Sunkiau buvo sekti, kai grupėje dirbau viena (dėl kolegės mamadienio). Reikėjo daug daugiau vidinių pastangų nurimti ir neprarasti savitvardos, nes vidinis nerimas persiduoda vaikams.

Pirmoji „vaidinta“ pasaka

Keletą dienų prieš vaidinimą ieškojau pasakos personažų. Pamačiau, kad vaidinimui tiks lauke rasti dalykai. Galvojau, kad geriau mėginti naudoti gamtinę medžiagą, nes personažai nebus tokie konkretūs ir galima bus juos įsivaizduoti. Ieškodama priemonių personažams galvojau apie

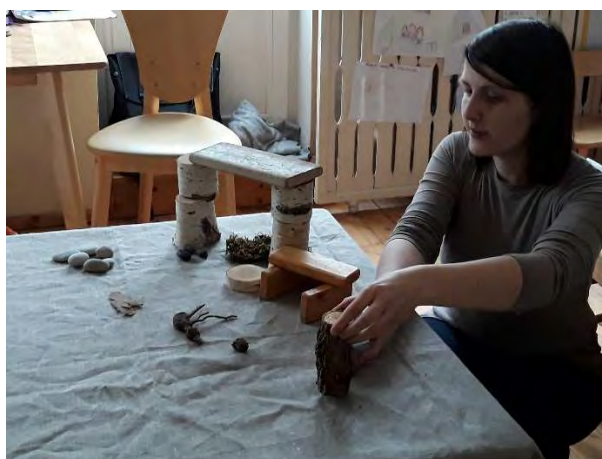

tai, kokie jie turėtų būti. Ieškojimas buvo smagus, nes prieš tai įsivaizdavau, kaip turėtų atrodyti pasakos personažai. Senele tapo raukšlėtas šakos gabalėlis su kerpėmis. Akmenį pasirinkau rausvą, nežinau kodėl, tiesiog žinojau, kad jis turi būti rausvas. Kibirkštis – konkorėžis, vėžys – vaiko

раста ir kažkur numesta surambėjusi šaknis, lepšė – pušies kamieno nuoplaisa. Vagis – medžio gabalėlis aštriomis briaunomis. Avys – balti, jūros nugludinti akmenėliai (žiūrėti 2 priedą).

Tik pradėjus sekti pasaką, norėjosi ją sekti beveik pašnibždomis, kaip paslaptį.

Pasakos vaidinimas

Antrosios pasakos vaidinimas

Pasirinkau Brolių Grimų pasaką „Saldi košė“. Jos nesečiau visą savaitę kaip įprastai, tiesiog „su vaidinau“. Pasaka man asociavosi su pavasariu, atsinaujinimu, nors ji gali būti sekama visais metų laikais. Prieš ruošiantis vaidinti, vaikai turėjo palūkti. Viena mergaitė kreipėsi į mane: „vėl ruoši kažką stebuklingo?“.

Pradžioje stalelis su visais pasakos atributais buvo uždengtas šviesia medžiaga. Kviečiant pasaką „pasaka pasakėle, tu ateik nors minutėlei, aukso rūbą apsirenk, šiandien mūsų neaplenk“ su kolege „atidengėme pasaką“. Darant šį veiksmą drauge, apėmė labai geras bendrumo jausmas. Taip pasaką išgyveni bendrystėje.

Šiai pasakai ruošiausi taip pat, kaip ir „Vaikų pasakai“. Perskaičiau ir negalėjau pasakyti,

kodėl ji man taip patiko. Mėginau mokytis atmintinai, sekėsi sunkiai. Perskaičiau Friedel Lenz „Saldi košė“ analizę (žiūrėti 3 priedą). Pasaka dar labiau mane įtraukė ir supratau, kad pasaka apie mane. Apie „sukietėjusį“, nebelankstų žmogų. Tuomet ruošiausi toliau, siuvau lėles. Galvojau, kaip turėtų atrodyti kiekviena jų, kokias personažų

spalvas rinktis. Mergaitė „neturtinga, bet gera“, turėjo turėti rausvą apdarą. Rausva arba raudona simbolizuoja gėrį, meilę, drąsą, aktyvumą. Mama turėjo būti mėlynais ir žaliais drabužiais. Nuoširdumas, meilė, pastovumas – taip apibūdinama mama. Žalias apsaustas, nes ji gyvybės nešėja, taip pat tai harmonijos spalva. Senelė turėjo atrodyti kaip patirtį turinti moteriškė (išmintis), todėl rinkausi tamsesnes, neutralesnes - pilkos ir violetinio tono - medžiagas.

Sekant pasaką dalis vaikų sėdėjo tarsi užhipnotizuoti. Vėl patyriau tą patį jausmą, jaukią vidinę šilumą, tarsi išeitum iš kūno ir būtum „dabar“. Tuomet egoistinis „aš“ kažkur pradingo. Pasaka vedė mane. Visos pasakos metu neprireikė didelių pastangų išlaikyti ramų balso toną.

Atrodė, kad tai nutiko savaime. Sąmoningai sekti pasaką „Saldi košė“ pavyko tik ją pradėjus, tačiau toliau kontroliuoti save ir girdėti savo balso intonacijas buvo sunkiau.

Pasaką palydėjome dainele: „pasaka pasakėle, aplankyk rytoj mus vėlei“. Netrukus kolegė paklausė: „Ar tokia trumpa pasaka buvo? Pagalvojau, ar jau viskas?“. Tai mane pralinksmino (jei veikia suaugusius, tuomet veikia ir vaikus), nusišypsojau. Pasekus pasaką ne iškart pavyksta „persijungti“ į grupės ritmą, nes tavyje lieka nematomas pasakos šleifas. Kūne pradedi jausti švelnų kutenimą ir lengvumą. Toks jausmas, lyg kažkas švelniai apgaubtų permatoma skraiste. Kosmosas. Apmąstyti visą pasakos vaidinimą iškart po jo buvo labai sunku, todėl leidau sau apie tai kurį laiką negalvoti.

Išvados

Pasakos Valdorfo darželyje svarbios, nes padeda vaiko visapusiškam vystymuisi, fizinei sveikatai, vidaus organų veiklai, jo brandai. Technologinių procesų kontekste pasakos tampa jungtimi su tradicijomis, tautos išmintimi, vertybiniu palikimu, ir neabejotinai padeda tiek vaiko, tiek suaugusiojo dvasiai skleisti ir gyventi toliau.

Teorinė pasakos aiškinimo dalis atskleidė, kad tinkamas vaikams sekti pasakas galima rinktis atsižvelgiant į vaikų amžių, grupėje išskylančias problemas, metų laiką ir pasakos apimtį.

Praktinėje darbo dalyje pavyko išskirti tokius pasakos atskleidimo žingsnius, pakopas: pasakos pasirinkimas, sekimo trukmės pasirinkimas, simbolių prasmės ieškojimas, pasakos kartojimas, pasakos sekimas, stebėjimas, refleksija. Vaidinant pasaką šiuos etapus dar papildo vaidinimo priemonių pasiruošimas, pasakos vaidinimas sau, pasakos vaidinimas vaikams. Taip pat stebėjimas ir refleksija, kurie vyksta sykiu su kitais etapais.

Pasakos padeda giliau pamatyti vaikus ir save, sukurti stipresnę ryšį.

Refleksija

Pasaka iki pradedant gilintis atrodė tiesiog pasaka. Tokią temą pasirinkau todėl, kad praktikos metu Edinburgo Rudolfo Štainerio mokykloje, esančiame darželyje, stebėjau kaip auklėtoja „vaidina“ pasaką. Išgyvenau nepaaiškinamai gerą jausmą, kurį galėčiau pavadinti džiaugsmu iki sielos gelmių. Mane ilgai kamavo klausimas, ar jausmas kyla dėl to, kad viskas nauja, ar tuo metu pasaka ir pirmą kartą stebėtas toks vaidinimas turėjo man įtakos. Dvejojau, ar aš taip sugebėčiau. Baimė buvo milžiniška. Taip pat tema man buvo visiškai nauja, tačiau tikriausiai buvimas procese atsitiko laiku, ir mane pačią veikė terapiškai. Norėjau atrasti kažką naujo, išgyventi stebuklą, kokį išgyvenau vaikystėje besiklausydama pasakų ir atnešti stebuklą savo grupės vaikams. Galbūt labai skambiai skamba.

Pradžioje sudėtingas atrodė literatūros apie pasakas ieškojimas ir gilinimasis į jas, tačiau vėliau atsirado noras dar daugiau ieškoti. Atėjimas iki pasakos sekimo nebuvo greitas. Ilgai ją jaukinausi. Jaučiau didelę atsakomybę prieš ją pasirenkant. Labai stipriai pati išgyvenau Anderseno „Sniego karalienė“, „Žvaigždiniai taleriai“, „Nakties kurpiai“, „Saldi košė“, „Vaikų pasaka“. Pradžioje skaitydama koncentravauosi į žodžius ir skyrybos ženklus, mėginau išgirsti savo balsą, intonacijas. Skaitant visą laiką norėjosi intonaciškai pastiprinti. Iš pradžių pasakos skaityme jaučiau tik save, vėliau mėginau atsiminti kai kuriuos žodžius ar sakinius ir dalį pasakos skaitydavau, dalį sekdavau. Vėliau sekiau be knygos.

Skaitydama ir sekdamą lietuvių liaudies pasakas susidūriau su tuo, kad pati išsigąsdavau baisumų ir sutrikdavau, todėl atsirasdavo didelės pauzės. Dažnai vaikai klausė, ką reiškia vienas ar kitas tarmiškas žodis, ir norėjosi kuo aiškiau paaiškinti tą žodį. Susimąsčiau: tarmiški žodžiai tarsi gerai, nes tai tautinis palikimas, bet ar jie neiškraipo vaikų kalbos. Pastebėjau, kad bendrinėje kalboje vaikai pradėjo naudoti tarmiškus žodžius, todėl nusprendžiau, kad geriau juos pakeisti bendrinėje kalboje vartojamais žodžiais. Dažnai sekant pasaką vaikų klausimai apie žodžių reikšmes mane išmušdavo iš vėžių, nes paaiškinus vieną ar kitą žodį tiek mano, tiek jų susikaupimas pasakai kažkur pradingdavo.

Kalbant apie pasakos sekimą, sunkiausia buvo pasirinkti tinkamą pasaką ir ją daugybę kartų skaitant mokytiis mintinai, maišydavosi žodžiai. Tačiau atradus „savą“ pasaką išmokimas buvo kur kas lengvesnis ir sekant pasaka tiesiog „plaukė“. Svarbu pasaką prisijaukinti, paklausyti

iš šalies, kaip ją skaito ar seka tavo kolegė. Pamėginti įsiklausyti į žodžius, pajauti ir išgirsti kaip pasaką girdi vaikai. Tik vėliau mėginti įsiminti.

Viso proceso metu mane kamavo vienas klausimas: iki tol vaikams darželyje nebuvo skaitytos pasakos apie plėšikus (bet vaikai žaisdavo plėšikų žaidimus). Ar galimas daiktas, kad vaikas, išgyvendamas plėšiko simbolį, tapatina save su plėšiku. Šis agresyvus plėšiko vaidmuo pasikartoja žaidimuose kaip įsibrovėlio įvaizdis. Ar, pasitelkiant „simbolių skaitymą“ ir simbolių analizę, galima paaiškinti vaiko žaidimą. Jei noriu suprasti, ko vaikui trūksta, jei jis žaidžia plėšikų žaidimus, – ar man gali padėti simbolių išmanymas?

Nors visa praktinė dalis nebuvo lengva, liko tobulintinų vietų, bet procesas ir jame patirti pojūčiai buvo fantastiški. Savo darbe ir grupės gyvenime ketinu sekti pasakas (nebe skaityti). Jų sekimą norėčiau tobulinti. Man pačiai tai reikšminga. Pasakos pamaitina ne tik vaiko, bet ir auklėtojo sielą, suteikia jėgų, drąsos, prabudina, išlaisvina. Man trūko džiugesio. Pasakos tikrai gydo ir pastiprina, padeda būti meilėje su savimi, vaikais ir pasauliu.

Literatūros sąrašas

1. Bettelheim B. Kodėl mums reikia stebuklo. Pasakų reikšmė ir svarba. Vilnius: Tyto alba, 2017.
2. Buivydas R. Ezoterinių simbolių pasaulis. Vilnius: Poligrafinių paslaugų įmonė, 1995.
3. Esterl A; Briswalker M. Pasakininkė. Kaip broliai Grimai atrado savo pasakas. Vilnius: Gimtasis žodis, 2012.
4. Grimas J., Grimas V. Brolių Grimų pasakos II/Vertė J. Balčikonis. Vilnius: Vaga, 1994.
5. Goebel W., Glockler M. Padėkime augti. Sveikas ir saugus vaikas nuo kūdikystės iki brandos. Vilnius: Asociacija „Paramos Valdorfo pedagogikai bendrija“, 2015.
6. Lenz F. Образный язык народных сказок. Москва: Парсифаль, 1995.
7. Liobytė A. Lietuvių liaudies pasakos. Gulbė karaliaus pati. Vilnius: Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1963.
8. Sauka D. Lietuvių tautosaka. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2007.
9. Šteiner R. [vert. E. Dabašinskas] Žmogotyra. Bendrasis žmogaus pažinimas. Kazlų Rūda, 2006.
10. Šteiner R. Žmogiškosios esybės vystymasis. Vilnius: Lietuvos Valdorfo pedagogikos centras, 2000.

Priedai

1 priedas.

„Vaikų pasaka“

Viena senelė ėjo avių ganyti. Eidama sutiko akmenį.

-Kur eini? – klausia jos akmuo.

- Avių ganyti, - atsako senelė.

- Einava abudu! – taria akmuo.

- Einava! – Ir nuėjo. Senelė – kabakšt kabakšt; akmuo – kabaldaakšt kabaldakšt ir eina. Pamatė kibirkštį.

- Kur einate? - klausia toji.

- Avių ganyti. Einava kartu!

- Gerai! Einava!

Senelė – kabakšt kabakšt; akmuo kabaldakšt kabaldakšt; kibirkštis – pasprikt pasprikt. Atranda vėžį.

- Kur einata? – klausia tas.

- Avių ganyti. Einava kartu!

- Gerai! Einava! – pasiėmė ir vėžį drauge.

Senelė – kabakšt kabakšt; akmuo kabaldakšt kabaldakšt; kibirkštis – pasprikt pasprikt; vėžys – repež repež. Atranda lepšę.

- Kur einate? – klausia toji.

- Avių ganyti!

- Priimkita ir mane kartu!

- Gerai! Einava visi kartu!

Eina senė - kabakšt kabakšt; akmuo kabaldakšt kabaldakšt; kibirkštis – pasprikt pasprikt; vėžys – repež repež; lepšė – telekšt telekšt.

Taip ir nuėjo visi prie avių kaimenės laukuose. Ten buvo avių pastogė avims nakvoti ir trobelė piemeniui. Senelė atsigulė lovon, akmuo užsirito ant stogo, lepšė išsitiesė po slenkščiu, vėžys užsirėplino ant suolo, o kibirkštis įšoko į židinį prie anglių.

Naktį atėjo vagis vogti avių. Pirmiausia jis norėjo užsižiebtį žiburį ir ėmė pūsti kibirkštį. Kibirkštis paliesta puolė ant rankos ir nudegino ją. Vagis nusigandęs šoko atgal ir atsisėdo ant suolo. Ten gulėjo vėžys ir jam taip skaudžiai sužnybo, kad jis persigandęs šoko laukan per slenkstį, čia paslydo ant lepšės ir nugriuvo. Akmuo, kaip krito nuo stogo, ir vagį labai skaudžiai trenkė.

Taip vagis ir nepavogė avių. (7; 270p.)

2 priedas.

„Vaikų pasakos“ personažai

3 priedas.

Brolių Grimų pasaka „Saldi košė“

Buvo kartą neturtinga, bet gera mergaitė; ji gyveno su savo motina, ir syki jį pristigo maisto. Tada mergaitė išėjo į mišką ir ten sutiko seną moteriškę. Ta moteriškė jau žinojo visą jų vargą ir padovanojo jai puodelį, kuriam reikėjo tik pasakyti: „Puodeli, virk!“ - ir puodelis tuoj skanią ir saldžią košę virė; o pasakius: „Puodeli, stok!“ – jis tuojau liovėsi virti.

Mergaitė parnešė puodelį namo motinai, ir nuo to laiko jos nematė nei vargo, nei bado – valgė košę, kada tik norėjo.

Kartą mergaitė buvo išėjusi, o motina išalko ir tarė: „Puodeli, virk!“ – ir jis tuojau pradėjo virti. Ji privalgė košės, kiek lindo, norėjo puodeliui liepti, kad nustotų virti, bet pamiršo, kokį reikėjo žodį sakyti. Puodelis vis virė, košė ėmė bėgti per kraštus, pribėgo pilna virtuvė ir pilni namai, paskui ir kiti namai, toliau visa gatvė, lyg būtų norėjusi papenėti visą pasaulį; visi išsigando, ir niekas nežinojo, kaip sulaikyti košę.

Pagaliau, kai vieni namai bebuvo likę neaptvinę, sugrėžo mergaitė ir tarė: „Puodeli, stok!“ – ir jis nustojo virti. Košės buvo visur tiek daug, jog tas, kas norėjo eiti į miestą, pirma turėjo kelią nusivalgyti. (4; 23p.)

Brolių Grimų pasakos „Saldi košė“ analizė pagal Friedel Lenz (1992)

Košė buvo seniausias virtas patiekalas. Košės indas buvo maisto išraiška. Senovės Indijoje saulė ir mėnulis buvo vadinami dangiškais košės katilais, nes savyje talpino makrokosmines jėgas. Juos vertino kaip dangiškus indus (kraujo indus) kurie žmogų apdovanodavo kosminiu maistu. Žmogus galėjo savyje priimti sutalpinti tai ir apgalvoti šį maistą, padaryti jį sąmoningu. Saulė daro žmogų dienos mėtančiu žmogumi, o mėnulis turi įtakos gyvenimo ritmui, augimui ir dalinimuisi, gausėjimui. Ankstyvų epochų žmogus išgyveno šias jėgas savo aiškeriagiško pajautimo būsenoje ir stebėjimuose. Jais maitino savo sielą ir dvasią.

Besivystant žmonijai, saulė ir mėnulis tapo išgyvenami tik išoriškai kaip fiziniai reiškiniai, o ne kaip dovanojantys jėgą dangiški indai. Dvasia tapo skurdi, bet nepaisant to žmogus yra mikrokosmosas

makrokosmose. Savo mažame pasaulyje jis yra aklašis, bet jis yra atspindys didelio pasaulio. Dangiškieji katilai, puodai košei, visada turėdavo įtakos žmogui. Žmogus teturi priimti ir suvokti juos, tada jis galės pajauti savyje amžino skanavimo dvasinės mitybos jėgas. Pasaka tai savotiškai pasakoja, kad „gyveno kukli mergaitė tik su motina [...], moteriškė padovanojo jai molinį puodelį [...]. Skani, saldi kvietinė košė“.

Sielos namų ūkyje karaliauja skurdas, tada prigimtinis paveldėtas ir kas konservatyvu (motinos) alksta. Tai, kas jauna veržiasi pirmyn (vaikiškas pradas – dukra), taip pat kenčia dvasinį alkį, tačiau dukra ieško pagalbos. Ji išsiruošia „į kelią“. Ji tyra kukli ir gera. Tik todėl ji gali sulaukti, pritraukti pagalbos. Gerumas gali atvesti sėvastį į savo esybę, į persikeitimą, jeigu išsiruošia į kelią. Žmoguje yra viena sritis, kurioje gyvena gausa (įpatinga, švari gausa). Tai vegetatyvinis pasaulis, vešinti gyvenimo ir augimo jėga. Ji iškyla sapnuose ir taip pat pasakoja kaip miško paveikslas, vaizdinys. Nenumatytas atsinaujinimas, pastiprinimas gali ateiti žmogui iš šios srities. Mūsų pasaka nurodo į tai (miškas). Ten sena, kadais užmiršta patirtis ir įsivaizdavimai tampa nauja patikima vertybe. Pramotė, senolė duodanti patarimą kalba, nurodo į magišką žodžio jėgą, į žodžio valią, valią kurią neša žodis ir maistą, kuris ateina iš to. Taip pat dovanoja naują gebėjimą siekti, dovanoja indą – puodelį. Tokiu būdu vaikas žmoguje gali gauti kosminį maistą ir dar daugiau: pradėti įsikūnijimą ir jį stabdyti/įvykdyti procesus.

Kita pusė pasakos: „kartą mergaitė buvo išėjusi..“

Pasaka mums parodo: ne visa sielos esybė praėjo šį vystymąsi, jis buvo duotas ilgai tik tai tai žmogaus esybės daliai kuri yra jauna, ieškanti ir kukli, ypatingai tyra. Tam kuris „išėjo į kelią“ ir atėjo „į mišką“. Motina nenuėjo į mišką, ji yra tas esybės visumos aspektas, kuris pasyviai sukietėjo, sustojo vystymesi. Ji gali iššaukti vidinį judesį, bet negeba jo valdyti, dėl to ji tampa neprisitaikymo auka.

Ši pasaka yra iš šių pasakų, kurios visada pasakoja ne teisingai, o tarsi taip, lyg vaikas lieptų virti košę, o pamirštų teisingą žodį. Bet ištikro viskas turi būti atvirškiečiai.... Kad ir kokia trumpa ir nereikšminga ši pasaka atrodytų, tačiau ji tai „giesmių giesmė“ vaikui apie žmogų. Ar galime mes savo vaikams papasakoti ką nors labiau raminančio nei ši pasaka. Ar galim mes išreikšti jiems paprasčiau ir suprantamiau, pasitikėjimą amžinu ragavimu, kuris būdingas sielai, kol ji neša savyje vaikišką dalį, kol ji yra tyra ir kukli. Žinoma, niekada negalima aiškinti vaikui šios vaizdinių kalbos, vaiko amžiuje paveikslai ir vaizdiniai turi kalbėti patys už save, tačiau jei vaikas priima juos į savo sielą, tai jie veikia taip pat maitinačiai kaip ir saldi košė šioje pasakoje (6; 79p.).